

המכירה, היו ודאי מתחרטים עליה. כי כל אדם תולה את העונש במה שיותר פשוט וחמור, אלא בודאי כי ברור אצלם כי אין להם על מה להתחרט כי אם על מידת האכזריות שלהם

11. רש"י במדבר פרק טו

(ז) רב לכס בני לוי – דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפסים היו שכן התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אללא הם חטאו על נפשותם, שנאמר את מחתות החטאים האלה בנפשותם.

12. דעת תורה במדבר עמוד סק

ידוע ההערה של הגר"ס זצ"ל על ההיכי תמצא של אי יראת שמים, במשלו הידוע באיש צמא מאוד שמצא כוס של מים, ורבים האנשים המגידים לו כי המים זכים ובריאים, ואע"פ כן אם איש אחד, אפילו איש משוגע ממש, יגיד ויאמר: אל תשת את המים האלה, משום שבהמים שבכוס זה, נמצא סם של מות, הרי תיכף חדל יחדול מלשתות המים, אף שהוא נגד השכל הישר, שהרי סוכ"ס, רבים האנשים וגם פקחים, המבטיחים לו שאין כלום במים, ולמרות כל, הוא פחוד יפחוד אף על איזה חשש כל דהוא, כי הוא מסופק פן ואולי האמת הוא כהלה המשוגע. ובענין יראת שמים, הנה הולך הוא האדם בעולמו בריא ובטוח, ולא מפחד, ולא דואג כלום, על אחריתו ואיך לא חושש הוא על הספק, פן ואולי יענש רע ומר על עברו פי ה'! – משה רבנו מתרה אותם בפירוש בשם ה', על ענין המחנות והקטורת, כי סם המות נתון בתוכו שבו נשרפו נדב ואביהו, והם מתקרבים ולא מפחדים! זאת פליאה ודאי שאין לה כל ביאור! הנה הם ודאי החוטאים על נפשותם...

13. ספר מסילת ישרים פרק ג

והטעות השניה והיא קשה מן הראשונה - היא שמטעה ראייתם עד שרואים הרע כאלו הוא ממש טוב, והטוב כאילו הוא רע, ומתוך כך מתחזקים ומחזיקים מעשיהם הרעים. כי אין די שחסרה מהם ראיית האמת לראות הרעה אשר נגד פניהם, אלא שנראה להם למצוא ראיות גדולות ונסיונות מוכיחים לסברותיהם הרעות ולדעותיהם הכוזבות, וזאת היא הרעה הגדולה המלפפת ומביאתם אל באר שחת.

העיוורון החלקי וגורמי

14. מדרגת האדם חלק ב עמוד רא

ובאמת אמרו בשם הרב ישראל סלנטר זצלה"ה על מאמר הז"ל "רשעים מלאים חרטות", הלואי היינו מרשעים האלה ובכל זאת קוראים אותו רשע....

15. מכתב מאלהו חלק א עמוד 234

"רשעים מלאים חרטות" דהיינו בבחינת "מפקד פקיד" כלומר שאינם בלועים בבשר אלא כמופקדים בכיס. "מלאים חרטות", החרטות מכונסים בהם, אבל לא בלועות בכל תוכם ממש. וזה הטעם דאף שמלאים חרטות, מ"מ נשארים רשעים...

16. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד ב

והיינו דאמר רבה: מאי דכתיב זה דרכם כסל למו - יודעין רשעים שדרכם למיתה, ויש להם חלב על כסלם. שמא תאמר שכחה היא מהן - תלמוד לומר ואחריהם בפיהם ירצו סלה. (את העמיד לנא לנפס אחרי אוכס צפיהם ילכו ויספרו תמיד, ואף על פי כן - אינן חוזרין.)

17. ילקוט שמעוני קהלת רמז תקקט

בכל עת יהיו בגדיך לבנים ... אריב"ז (משל) למלך שזמן לעבדיו ולא קבע להם זמן, פקחים שבהם קשטו את עצמם וישבו על פתח בית המלך, אמרו כלום חסר בבית המלך, טפשים שבהם הלכו למלאכתם אמרו כלום יש סעודה שאין בה טורח, פתאום בקש המלך את עבדיו, פקחים שבהם נכנסו לפניו כשהם מקושטים, טפשים נכנסו מלוכלכים, שמח המלך לקראת הפקחים וכעס לקראת הטפשים, אמר הללו שקשטו עצמן לסעודה ישבו ויאכלו והללו שלא קשטו את עצמן יעמדו ויראו

פרשת כי תבוא - ארבע מידות באדם

שני מיני עיוורון

1. דברים פרק כח

(כז) יִכְכֶּה ה' בְּשִׁעָתוֹן וּבְלַעְרוֹן וּבְתַמְהוֹן לִבָּב: (כט) וְהָיִיתָ מוֹמֵשׁ בְּצַהָרִים פֶּאֶשֶׁר מִשֵּׁי הַלֶּוֹר בְּאַפְלָה וְלֹא תִגְלִיז אֶת־דַּרְכֶּיךָ וְהָיִיתָ אֶף עֲשׂוֹק וְגִזּוֹל כְּלֵי־יָמִים וְאֵין מוֹשִׁיעַ:

2. מדרגת האדם חלק ב עמוד רב

לכאורה קשה: והלא קודם נאמר: יככה ה' בעורון וגו' ועל זה סובב הפסוק "והיית ממשש וגו'", מדוע אמרה התורה כעיוור? אמנם יש שני מיני עורים. יש עור הולך בצהריים ויש עור הולך באפלה. ואם אמנם מצד עצם עורון שלהם, אחד הוא עיוור ביום, או בלילה, אבל לגבי אחרים יש הבדל, כי בעת שהעיוור ממשש ביום אז יוכלו אחרים לראותו ולהעלותו על הדרך, אבל בעת שהוא ממשש בלילה אז קשה בעד אחרים שיהיו רואים אותו, ונמצא כי בין מצד עצמו ובין מצד אחרים, אין לו עזר להועיל במבוכתו....

גורמי העיוורון המוחלט

3. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כ עמוד א

אמר רב הונא: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה - הותרה לו. הותרה לו סלקא דעתך? אלא נעשית לו כהיתר

4. מדרגת האדם סם

כח ההיתר כל כך חזק אצלו, עד שאפילו אם יבררו לו כי עורן הוא, והוא רק פשרה משלו, בכל זאת ישאר בעורונו ואף אחד לא יועיל לו.

5. משלי פרק יט

(ג) אִוְלַת אָדָם תִּסְלַף דַּרְכּוֹ וְעַל־יָקוּץ יִזְעַף לִבּוֹ:

6. תלמוד בבלי מסכת תענית דף ט עמוד א

ותו אישכדיה רבי יוחנן לינוקיה דרייש לקיש דיתיב ואמר אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו. (כשאלס חוטא מסלף לכס, שנאלו עליו פגעים - ועל השם יזעף לבו, שכוועס ולאומה: מפני מה אינני לי פגע זזה?) יתיב רבי יוחנן וקא מתמה; אמר: מי איבא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא? - אמר ליה: אמו הא מי לא רמיזי? והכתיב ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלקים לנו.

7. ספורנו בראשית פרק לו פסוק כה

(כה) וישבו לאכל לחם. שלא היה כל זה בעיניהם תקלה או מכשול שימנעם מלקבוע סעודתם כמו שהיה ראוי לצדיקים כמותם כשאירעה תקלה על ידם ... וזה קרה להם מפני שחשבו את יוסף לרודף שכל הקודם להרגו זכה כשאין דרך להציל הנרדף בזולת זה:

8. בראשית פרק מב פסוק כא

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָזְוִי אֲבָל אֲשֶׁמִים אֲנַחְנוּ עַל־אָזְוִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהַתְּוַנְנוּ אֶלְיָנוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ עֲלֵיכֶן בְּאֵה אֶלְיָנוּ הַצָּרָה הַזֹּאת:

9. ספורנו בראשית פרק מב פסוק כא

(כא) בהתחננו אלינו ולא שמענו. והיינו אכזרים נגד אחינו אף על פי שחשבנוהו לרודף היה לנו לרחם בהתחננו וכנגד מדת אכזריותינו זה האיש מתאכזר נגדנו:

10. דעת תורה מקץ עמוד רמו

הנה רואים אנו מזה הערה נוראה, כי אף לאחר כל המקרה שקרה לאחי יוסף, אף לאחר שראו והכירו כי הגיע אליהם עונש מן השמים, ועדין בעמדתם עמדו, ולא נתחרטו על עצם המכירה, כי אם רק על ענין אכזריותם, וזהו פשוט שאחי יוסף לא חסרו בחרטתם מאומה ח"ו, בודאי לו היו מרגישים שהם חייבים בעיקר



25. של"ה עשרה מאמרות הקדמה

אמר הכתוב (דברים כח, מז) 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב'.... אף בלא תעשין, שהן בשב ואל תעשה, צריך לראות שיהיה בהתעוררות, ולא כמתנמנם ויושב בטל

26. דברים פרק ח פסוק א

כָּל־הַמְצוּהָ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּזְוִיִן וּרְבִיתֶם וּבָאתֶם וְיִרְשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְיָ לְאֲבֹתֵיכֶם:

27. אור החיים דברים פרק ח פסוק א

(א) כל המצוה וגוי'. צריך לדעת מה מצוה היא זאת... אכן הן האיש משה השכיל בלבנות בני אדם כי רוח אחד יתעם כקטן כגדול, והוא סולם להמעיש בעבודת ה' ולצאת מדרך החיים, והוא כי בעשות האדם ממצות ה' ב' או ג' מאשר תבואנה ומה גם אם יחזיקו באחת מכל מצות ה' בתמידות ובזריזות יולד בהם הולדה רעה להתעצל בשאר המצות הבאים לידם, ומה גם אם יהיו בידם כמה וכמה מהמצות שתמלא נפשם בקצת מהמצות, ומה מאוד פשה נגע זה ובפרט בלב ההולכים בתורת ה' להבזות המצות הקלות בראותם שהם לומדי תורה ומקיימים רוב המצות וכי', וזה הוא הסובב יסורי האנשים וימעט כבודם וירבה יגונותם וישפל אדם וישח איש, ואשר לזה בא נביא ה' בתוכחותיו ואמר כל המצוה יחס לכללות התורה למצוה אחת וצוה על כולה לבל יטעה בשגיון הנזכר.

28. והגדת פרשת כי תבוא עמוד 345

בחור בא לפני החזו"א. הוא מבית פושר, ה' זיכהו להתחזק, הוא לומד בישיבה. אבל כשהוא חוזר הביתה, יש לו בעיה. אמו לא מכסה ראשה. ואסור לומר דברים שבקדושה כנגד שערותיה המגוללות של אשה נשואה. מה יעשה, איך ישיר זמירות, ויברך ברכת המזון? ענהו החזו"א: "במשנה ברורה" מבואר, שדי בעצימת עינים. תסתכל בסידור ודי. אבל לבו של הבחור נקפו: "אולי מוטב צידוד כל הגוף, שלא תהיה מולי?! החזו"א הזדעזע: "אם ההלכה מתירה, רצונך להחמיר על חשבון כבודה של אמך? ! להתריס, להפנות אליה גב? ! ואם היא תקום ותטרח להגיש לשולחן, ותסתובב סביב, אתה תשיר "אשת חיל" ותסתובב כנגדה כסביבון?! ידוע כמה מקפידים בבעלו על המנהגים. ובפרט בפסח, ובפרט על מנהג רווח כהמנעות מאכילת "שרויה". ה"ש שלום מבעלז זצ"ל הסב לשולחן ליל הסדר, ואמו הישישה לצדו. בהגיעם ל"שולחן עורך" הוגש המרק. נטלה האם מצה, ופוררה אותה במרק לעיניהם המתפלצות של החסידים. אבל הרבי שתק, שתקו גם הם. אכלה ונהנתה. נטלה מצה ופוררה אותה לצלחתו של הרבי. "זה טוב" אמרה. הנהן הרבי כנגדה, גחן ואכל! הבחין בהזדעזעותם של החסידים, ואמר: "אכילת 'שרויה' אינה איסור מדאורייתא ואף לא מדרבנן. מנהג היא. מנהג קדוש מקדמא דנא, אבל מנהג, וכיבוד אם מצות עשה מדאורייתא והמזלזל בה, חלילה עובר על "ארור מקלה אביו ואמו".... היש ספק כיצד לנהוג? !

18. והגדת ר"ה עמוד 263

הסבא מקלם קבע נחרצות: "ההפרש בין צדיק לרשע הוא רק בכח הציור – כי מי לא ידרוש טובה מתמדת, וכולו טוב? ! רק כח הציור חסר לרשע, ולא חסרון אמונה כסברת העולם", שהרי "יודעים רשעים שדרכם למיתה" אלא שהידיעה אינה משפיעה על האדם, ו"איזה חכם, הרואה את הנולד", גם הרשע יודע את הנולד. ברם החכם רואהו, במוחשיות. מגיס את כח הציור ולכן גובר הוא על יצרו....

19. מכתב מאליהו חלק א קונטרס הבחירה עמוד 111

מי שמעשן סגריות הרבה, עד שבלילה ירגיש כאב קשה בחזה, בשעה שכוואב לו בלילה, מחליט שלא יעשן עוד בשום אופן למחר...כשקם למחרת, אחר עבור שעה קלה מתעורר בו הרצון לעשן, מפני שבסיבת ההרגל יש לו חפץ רב בזה. כשעומד הרצון הזה נגד יראת הכאב, אנו מבחינים שאומר לנפשו: "אעשן נא אך אחת, כי בזה המעט בודאי לא יכאב לי"...וכן כאשר בשעה קלה שוב יתעורר הרצון לעשן שנית יאמר לנפשו עוד הפעם "הלא גם זאת אחת היא" ובה הוא הולך ומעשן כל היום כולו ובלילה יחזור אליו הכאב....והנה אלמלא הטעה זו אילו היו לפנינו שני הרצונות, הרצון שלא יכאב לו והרצון לעשן, בודאי שפחד הכאב חזק הוא מרצון העשון; וא"כ במה גובר הרצון החלש? הלא רק הטעה קלושה זו. ומעתה יש לשאול מה הגורם לאדם לאחוז הסברא המטעת ולא בסברא האמתית... האם הרצון לעשן? הלא הרצון שלא יכאב לו חזק הוא ממנו...מכאן אנו למדים שהאדם יכול הוא להסיח דעתו מן האמת הברורה לו, ולאחוז בדמיון אשר יכסה לו על השקר.... יכול האדם לאחוז באמת, וממילא יעזבנו הרצון החלש, עם כל הדמיונות שמגבב עליו, ויכול הוא ג"כ להסיח דעתו מן האמת ולקבל את הדמיונות במקומה ויתרחק מן הרצון אשר האמת עמו. יכולת זו לכאן ולכאן - היינו הבחירה!

20. מדרגת האדם חלק ב עמוד רג

ואמנם הסיבה האמתית שמפני זה הוא מרגיש קשיות וכבודות להסכים להחליף את דרכו, הוא מפני חסרון הכרתו בעצם התורה, שרק היא הרוח חיים לבד, ובלעדה אין רוח חיים במציאות, ואם יתראה רוח חיים בסרים מן התורה, הרוח חיים שלהם אחד הוא עם הרוח חיים של הבע"ח....

21. מדרגת האדם חלק ב עמוד קצ

טבע האדם נוטה לעשות מודאי איסור ספק איסור...ומספק איסור, ודאי התר... לכן לא יתכן לצאת ידי חובת האמת מבלי לצאת בקצה השני, אשר מה שלא יהיה ברור לו שהתורה רוצה כך, זה גופא יהיה לברור שאין התורה רוצה כך!

עבודה מתוך שמחה לעומת עבודה שלא מתוך שמחה

22. דברים פרק כח

(מוה) וַיֵּאָוֶר עֲלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת הָאֵלֹהִים וַיִּרְדְּפוּךָ וְהִשְׁלִיכוּךָ עַד הַשְּׂמֵרָה כִּי־לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹר מִצְוֹתַי וְזָקַתְנִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי: (בו) וְהָיוּ בָּךְ לְאוֹת וּלְמוֹפֵת וּבְזָרְעֶךָ עַד־עוֹלָם:(בו) תִּנּוֹת אֲשֶׁר לֹא־עֲבַדְתָּ אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מִרַב כָּל:

23. אור החיים דברים פרק כח

תחת אשר לא עבדת את ה' פירוש לעשות מצות אשר צוך לעשות בשמחה לזה ועבדת את אויביך ברעב ובצמא וגוי, אתה פרקת עול המצוה מעליך יתן אויביך עול ברזל על צוארך, ועונשים אלו הם מכוונים כנגד פריקת עול מצות עשה, אתה שלא רצית לטרוח להבין ולהשכיל סדר מעשה המצות

24. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ח

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל-ל שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב....



להם לנהוג איתו ביותר רחמים. ומדייק ר' ירוחם ממיר בספרו 'דעת תורה', שהאחים לא התחרטו על עצם המכירה, אלא רק על ענין אכזריותם ונמצא שגם לאחר כל מה שאירע להם עדין היו בטוחים בצדקת דרכם לדון את יוסף בדיון רודף.

סיכום - ארבע מידות באדם

שני מיני רשעות

1-2 - בפרשתנו מופיעות קללות רבות, אחת הקללות – "יככה ה' בשגעון ובעורון... והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העיור באפלה וגו'". תמה הסבא מנובהרדוק לשם מה חזרה התורה לומר "כאשר ימשש העיור באפלה..." הרי פסוק אחד לפני כן נאמר "יככה ה' בעורן" ואם כן מובן שמדובר על מצב של עורן ולשם מה יש צורך להביא דוגמא? הסבא מתרץ שיש שני מיני עיוורון, יש עיוור הולך בצהריים ויש עיוור הולך באפלה. על אף שמצד עצם העיוורון שלהם, אין כל הבדל אם אחד הולך ביום ואחד הולך בלילה, אבל לגבי אחרים יש הבדל, כי בעת שהעיור ממשש ביום אז יוכלו אחרים לראותו ולהעלותו על הדרך, אבל בעת שהוא ממשש בלילה אז קשה בעד אחרים שיהיו רואים אותו, ונמצא כי בין מצד עצמו ובין מצד אחרים, אין לו עזר להועיל במבוכתו.

גורמי העיוורון המוחלט

3-4 – גורמי העיוורון המוחלט הם שניים. האחד הוא רעת ההרגל "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר". ומבאר ב'מדרגת האדם' שההיתר נעשה כל כך חזק עד שאפילו אם יסבירו לו שעיוורון הוא, בכל זאת יישאר בעיוורונו ואף אחד לא יועיל לו.

5-7 – כעת נעבור לגורם השני לעיוורון – "אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו" – לאדם יש "אידיאולוגיה" שאותה מכנה שלמה המלך "אולת" ועל פי "אידיאולוגיה" (האולת) זו מכלכל האדם את צעדיו. העיוורון הזה קשה מאד משום שלעקור "אידיאולוגיה" זה משימה כמעט בלתי אפשרית. פעמים רבות אדם יכול לפתח "אידיאולוגיה" בשם התורה. אדם יכול להכות חיל בטענה שהוא משחית את עולם התורה, כמובן שהוא שוטה גדול, אבל להתחיל להסביר לשוטה מהי דרך ארץ, מהי הכרת הטוב, מהו חסד אלוקי שנתן לנו יכולת לבנות צבא יהודי, זה פשוט לא ילך וחבל לנסות. לעומת זאת יבוא אדם ויאמר: "הצבא כולו קודש וגם החיילות שם קודש, אם יש מדריכות ספורט זה צו השעה וזה רצון אלוקי". גם אותו נכנה שוטה וגם לו, חבל לנסות להסביר למה הוא טועה ומטעה וגורם לחורבן גדול.

כשהגמר רוצה למצוא מקור לדברי שלמה בתורה היא מביאה את אחי יוסף, ענקי עולם עשו מעשה ומכרו את יוסף למצרים המצויאות התגלגלה, רעב בארץ ישראל, יורדים למצרים והעניינים מסתבכים. במקום להבין שחטאו בכך שמכרו את יוסף למצרים עוד באים בטענות ואומרים "מה זאת עשה אלוקים לנו". מדוע חשבו שהיו בסדר? הספורנו מבאר שהם דנו את יוסף בדיון "רודף" שכל הקודם להורגו זכה. משום כך מיד לאחר המכירה מעיד עליהם הכתוב "וישבו לאכול לחם", היכולת לשבת ולאכול אחר מעשה כל כך נורא יכול לבוא רק כאשר אדם בטוח בצדקת דרכו ועל כך אמר שלמה "אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו".

8-10 – ראייה נוספת לכך שהאחים היו בטוחים בצדקת דרכם, רואים אנו בווידי שלמה – "אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו בצרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת". מבאר הספורנו שהאחים מתוודים על שהיו אכזרים נגד יוסף ואע"פ שדנו אותו בדיון רודף מכל מקום היה

11-12 – בתוך עדת קרח היו מאתים חמישים ראשי סנהדראות. קרח חלק על משה משום שהתקנא בנשיאותו של אליצפן, אבל מה היה המניע של מאתים חמישים צדיקים אלו? רש"י מפרש: "ולא טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו על נפשותם" דברי רש"י צריכים באור, אם לא היו טיפשים למה חטאו על נפשותם?

ר' ירוחם עונה במשל שאמר רבי ישראל סלנטר. איש צמא מאד מצא כוס מים, כולם אמרו לו שהמים שבכוס זכים ובראים מלבד אחד שהיה קצת משוגע שאמר לאיש הצמא שבמים יש סם ממית. כמובן שהאיש הצמא חשש לשותות מהמים למרות שהוא נגד השכל הישר, שהרי הרבה פקחים הבטיחו לו שאין כלום במים. נשאל מדוע? משום שטבעו של האדם שאפילו בספק קטן הוא חושש לגופו, אך כל זה בבריאות הגוף, אולם ביראת שמים המציאות הפוכה לגמרי- אדם, אפילו יהיה פיקח, יכול לחשוב שהוא הולך בדרך ישרה ועל אף שיבואו ויאמרו לו שטועה, "על צד הספק" שהוא צודק ימשיך ללכת על פי "האידיאולוגיות" שלו. משה רבנו מתרה במאתים חמישים אנשים בפירוש בשם ה' על ענין המחנות והקטורת, כי סם המות נתון בתוכו והם על אף שהיו פקחים מתקרבים ולא מפחדים. אומר ר' ירוחם "זו פליאה וודאי שאין לה כל ביאור! והנה הם חוטאים על נפשותם.

13 – מדבריו של המסילת ישרים אנו מבינים מדוע מסוג זה של עיוורון קשה מאד להתרפות שהרי האדם רואה את הרע כאלו הוא ממש טוב ואת הטוב כאלו הוא ממש רע. לא רק שחסרה לו ראיית האמת להבין שהוא הולך בדרך רעה, אלא הוא עוד מוצא ראיות גדולות וסברות "ישרות" לדעותיו הכוזבות.

העיוורון החלקי וגורמי

14-15 – הסבא מנובהרדוק מביא מימרא משמו של ר' ישראל סלנטר על מאמר חז"ל "רשעים מלאים חרטות", שהלוואי והיינו ממין זה של רשעים. כפי שראינו במקורות הקודמים יש רשעות שהיא עיוורון מוחלט, לא רק שהאדם לא מתקן את עצמו, אלא הוא אפילו לא מודע לרשעותו. לעומת זאת יש עיוורון שהאדם מודע אליו אלא, "שאינו לו כח" להוציא את עצמו מהעיוורון הזה. הוא מודע למעשיו הרעים ומתחרט עליהם, אבל הוא נתקע בשלב של הקבלה לעתיד. (בשיעור הקודם על פרשת כי תצא דיברנו בהרחבה על סוג זה של עיוורון ועל כח הרצון שהוא התרופה הטובה ביותר לסוג זה של עיוורון)



החזק, אלא שהאדם משלה את עצמו שניתן לאחוז בשני הקצוות מבלי שאף צד יפגע, אולם ברגע אחד הוא מגלה שהכל היה רק דמיון ושוב חזר לסורו וחוזר חלילה.

נשאל את עצמנו, אם פעם אחר פעם ראה האדם שהוא חוזר לסורו, מדוע אינו משנה את דרכו הרעה? על שאלה זו עונה הסבא מנובהרדוק בארבע מילים "חוסר הכרתו בעצם התורה". האדם חי בתחושה שעונג החיים אינו בתורה. להיות דתי ירא שמים זה חשוב ונחמד, אבל לא "כיף", אומר לעצמו שמקור "החיות" נמצא שם אצל אלו שאינם שומרים תורה ומצוות ונותנים דרור לנפש הבהמית שלהם. והאמת שטועה הוא טעות חמורה משום שהתורה "רק היא הרוח חיים לבד ובלעדה אין רוח חיים במציאות"!!! ואם ידמה לנו שאנו רואים "חיות" אצל אלו שסרו מדרך התורה, הרי כל זה שקר וכזב ואין כל הבדל בין הרוח חיים שלהם ורוח החיים של בע"ח!

ניקח דוגמה קטנה: בחור יושב ליד המחשב, יודע שבפעמים האחרונות התחיל בדברי התר ומהר מאד "גלש" לדברי איסור. אמר לעצמו זהו! לא פותחים יותר מחשב! ולמחרת מה קורה? אומר לעצמו עכשיו אני חזק! רק אפתח את מייל ומיד אשוב לספרים ומה קורה בפועל? מה שקרה אתמול ולמה? כי ניסה לתפוס את החבל משני קצותיו והשלה את עצמו שלשם שינוי הפעם גם יצליח... (איני אומר לא לפתוח מייל, אבל מי שמרגיש שהמייל הוא רק תרוץ להמשך אז שלא יפתח ומי שרואה שהמייל הוא רק מייל, שיפתח ויעשה איתו דברים טובים)

הנטייה השלילית הזו כל כך חזקה ודומיננטית אצל האדם עד שאומר הסבא מנובהרדוק שטבע האדם נוטה לעשות מודאי איסור ספק איסור ומספק איסור ודאי התר ולכן אומר הסבא, שכל מה שלא ברור לנו שהתורה רוצה כך, די בכך כדי להבין שאין התורה רוצה בכך!

נשאל את עצמנו מדוע האדם מרגיש שאת "החיות" (כדאי לקרוא את המילה הזו בהברה אשכנזית, זה נשמע הרבה יותר "חי"...) אפשר למצוא בעולם החילוני יותר מאשר בעולם הדתי. הרי הוא מכיר שהתורה נקראת "תורת חיים", הוא מכיר ש"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" ועוד כל מיני מימרות של חז"ל. אלא שאת המימרות הוא מכיר אבל לראות את זה בחיים זה כבר עניין אחר... במקורות הבאים נדבר על חשיבות השמחה בעבודת ה'!

16-18 – במסכת שבת ביארו, שהפסוק "זה דרכם כסל למו... מדבר על רשעים שמודעים למעשיהם הרעים, יודעים שדרכם למיתה ואפילו הכי לא מתקנים את מעשיהם. הגמרא מעלה תמיהה, אולי בשעת מעשיהם הרעים הם לא זוכרים שדרכם למיתה? ומתוצאת שהמשך הפסוק "בפיהם ירוצו סלה" בא לומר שהם יודעים טוב מאד ומספרים לכולם את שעתידי לבוא לנפשם ואעפ"כ אינם חוזרים. כיצד יתכן? הרי כשם שאדם הנוסע ברכב ולפתע מבחין בתהום הנמצאת לפניו, הוא מיד יעצור ולא ימשיך לנסוע, לכאורה גם כאן, היה מצופה שכאשר אנו עומדים לפני תהום רוחנית, נעצור ולא נמשיך בדרכנו הרעה. תשובה לתמיהה זו אנו מוצאים במדרש. שלמה המלך אומר "בכל עת יהיו בגדיך לבנים..." ומבאר רבן יוחנן בן זכאי את דבריו במשל: מלך זימן את עבדיו שיבואו לפתח הארמון, אך לא אמר להם מתי בדיוק יקרא להם. פקחים שבהם לבשו לבנים, קשטו עצמם וישבו על פתח בית המלך, וטיפשים שבהם הלכו למלאכתם. פתאום נפתחת הדלת והמלך מבקש מכולם להיכנס, פקחים נכנסו כשהם מקושטים וטיפשים נכנסו מלוכלכים. שמח המלך לקראת הפקחים וכעס על הטיפשים. הפקחים ישבו לאכול עם המלך והטיפשים נשארו לעמוד ולהסתכל איך הפקחים מתענגים בברבורים שלו ודגים...

פעמים רבות אדם מודע לדרכו הרעה, אבל מרשה לעצמו להמשיך וללכת בדרך זו, משום שהוא מרגיש שיש לו הרבה זמן ומשלה את עצמו שבהמשך החיים יעשה שינוי.

הסבא מקלם אמר שההפרש בין צדיק לרשע הוא רק בכח הציור. הרשע מאמין בדיוק כמו הצדיק, שניהם יודעים "שרשעים דרכם למיתה" אלא שכח הדמיון (הציור) שלהם שונה. הצדיק לוקח את הידיעה הזו ונותן לה ביטוי ציורי בחיים ומיישר את דרכו, לעומת הרשע שמשאיר את הידיעה ברמת הידיעה וציורי חיו מנותקים לגמרי מידיעותיו ומשום כך ממשיך בדרכו הרעה. נסכם בארבע מילים את הגורם הראשון לעיוורון החלקי – ניתוק בין השכל והדמיון.

19-21 – הגורם השני לעיוורון החלקי הוא פרשנות מעוותת לדברי שלמה "טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ירך כי ירא אלוקים יצא את כולם". האדם אומר לעצמו: "שלמה המלך אמר אחוז בזה וגם מזה, כלומר ניתן לתפוס את החבל משני קצותיו, גם להיות דוס וגם להתפרפר, כדי לצאת ידי חובת כולם וכך לזכות בתואר ירא אלוקים". טיפש מטופש! שלמה המלך מתכוון למקרא ומשנה והשוטה הזה עיוות את הפסוק לפי חולשותיו. כמובן שהטיפש הזה יודע שהוא טיפש, שהרי אם בטוח בצדקת דרכו, הוא שייך לכת הראשונה של הרשעים, אבל מכל מקום נוח לו לאחוז בשני הקצוות ועוד למצוא קצת אמתלא להתנהגותו.

הרב דסלר בספרו 'מכתב מאליהו' מתאר בצורה נפלאה את הרשע מהכת של העיוורון החלקי. אדם מעשן הרבה סיגריות, בלילה מרגיש כאב חזק בחזה ומבין שהכאב הוא תוצאה מעישון רב. מקבל על עצמו להפסיק לעשן. מתעורר בבוקר ועל השידה רואה את קופסת הסיגריות וסגריה אחת מבצבצת החוצה, מתחיל לשכנע את עצמו שהכאב הוא תוצאה של עישון רב וכשם שבעוגה אנחנו "רק מיישרים" גם בסיגריות הוא רוצה ליצור "יישור קו". במקום לדחוף את הסיגריה המבצבצת פנימה הוא מושך אותה החוצה ומיד נותן אותה בתוך פיו. טעם את "טעם החיים" ורואה שבקופסת הסיגריות יש יישור קו שלעולם לא יופר, הסיגריות אזלו....

שואל הרב דסלר, הרי הרצון שלא יכאב החזה חזק בהרבה מהרצון לעשן ואם כן כיצד יתכן שהרצון החלש מנצח את הרצון



מה שהיה. את מצוות יישוב הארץ מקיימים בהתלהבות ולימוד תורה בחוסר התלהבות.

התורה מצווה אותנו "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון למען תחיו...". תמה האו"ח הקדוש מהו הציווי הזה ופירש שיש אנשים שמקיימים שתיים או שלוש מצוות בהתלהבות עצומה ומצוות רבות אחרות בעצלות גדולה ועל כך מצווה אותנו התורה ואומרת שלהיות עובד ה' זה לא במצוות שנראה לי ובא לי אלא בכל מה שה' ציוונו!. מוסיף האו"ח הקדוש ואומר שהנגע הזה "פשה גם אצל ההולכים בתורת ה' לבזות את המצוות הקלות בראותם שהם לומדי תורה ומקיימים רוב המצוות", ומסיים ש"זה הוא הסובב יסורי האנשים וימעט כבודם וירבה יגונותם וישפל אדם".

אי אפשר לומר: "אני לא נכנס לדבר אצל ארגוני שמאל קיצוניים שכל מגמתם לפגוע במדינת ישראל" ומאידך ללכת ולנאום אצל הרפורמים שמנסים להשחית ולפגוע בכל קודש. אי אפשר לבוא ולצעוק כשמורידים תקציב לישיבות וכשמפנים שטחים מארץ ישראל שותקים וכלל לא מתייחסים.

28 – כשם שיש עלינו חובה להזהר ולשמח בכל המצוות כך עלינו להזהר שהידור וחומרא במצוות מסוימות לא יבואו על חשבון קיום מצוות אחרות. תעשו לי טובה תקראו את מקור 28 בפנים, (שווה כל רגע) ותבינו היטב על מה אנחנו מדברים....

ניתן לומר שארבעת המדרגות שדיברנו עליהם בשיעור זה הם ארבע מדרגות בארבע אנשים שונים, אבל יותר נכון לומר שאצל כל אחד מאיתנו יש את ארבעת המידות יחד. ישנם דברים בהם אנו כעיוורים מוחלטים, ישנם חטאים שהם בבחינת עיוורון חלקי, ישנם מצוות שאנו מקיימים מתוך עצלות וישנם מצוות שאנו מקיימים בשמחה גדולה. חובתנו לזהות לאן שייך כל מעשה שאנו עושים ולתקן את דרכנו!

חברים יקרים!

ראינו שיש ארבע מידות באדם, 1. עיוורון מוחלט בו האדם הולך בדרך עקומה ובטוח שהוא בדרך ישרה. או מפני ההרגל או מפני שיש לו אידיאולוגיה שמנחה אותו. 2. עיוורון חלקי, בו האדם הולך בדרך עקומה ומודע לכך שהוא בדרך עקומה. ולא משנה את דרכו משום שהוא משלה את עצמו שיוכל לאחוז בשני הקצוות גם יחד ולצאת ידי חובת כולם.

3. קיום מצוות שלא מתוך שמחה שהגורם הראשי הוא חוסר מציאת 'חיות' בעולם הדתי. 4. קיום מצוות ה' מתוך שמחה גדולה בכל מצוות התורה. שהגורם הראשי למדרגה נעלה זו היא ההכרה שתורת ה' היא מקור החיים וכל חיים אחרים אינם אלא דמיון והבלים!!
שבת שלום ומבורך!!

24-22 – בפרשתנו מובאות הרבה קללות. התורה נותנת טעם מדוע כל הקללות האלו יבואו עלינו - "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב!!! לכאורה היינו מצפים שהקללות יבואו על עברות חמורות כמו ג"ע ש"ד ע"ז, אבל לא! התורה אומר שהסיבה לקללות היא על כך שלא עובדים את ה' בשמחה.

בדרך כלל את הכינוי "פורק עול תורה ומצוות", אנו אומרים על אדם שחדל מלקיים מצוות, אבל האו"ח הקדוש סובר אחרת, אדם שמקיים את המצוות, אך מקיימם לא מתוך שמחה הוא "פורק עול!!!". כדי לקיים את המצוות מתוך שמחה נדרש מאתנו "לטרוח להבין ולהשכיל סדר מעשה המצוות" (בפרשת חקת דיברנו על כך שהבנת טעמי מצוות יכולה לבוא רק על גבי האמונה הפשוטה לקיים את המצווה גם ללא הבנה ואין כאן המקום להאריך...). אל לנו לחשוב שעבודת ה' מתוך שמחה היא הוראת החסידות, הרמב"ם בהלכות סוכה פוסק ששמחה בזמן עשיית המצוה ובאהבת הבורא היא עבודה גדולה! ועל אף שהיא עבודה גדולה, אומר הרמב"ם שכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו!

אחת הבעיות הגדולות היא, שהתדמית של העולם הדתי היא שדי משעמם שם. כיון שכך, אנשים פוזלים למחוזות אחרים ומחפשים לקבל "חיות" ממקורות טמאים. חובתנו לא רק לקיים את המצוות, אלא חובתנו לשמוח בקיום המצוות!! חובתנו לקבל חיות מלימוד התורה וקיום המצוות!! מי שלא שמח בקיום המצוות "ראוי להפרע ממנו" מבהיל, אבל כך הם הדברים. לציבור הדתי לאומי יש הרבה נקודות חיכוך עם הציבור והתרבות החילונית, מחובתנו להעמיד את זה לעומת זה. הקושי הוא עצום ולצערנו האבדות בדרך הם קשות מאד. עיקר האבדות נובעות מכך שאנו מתקשים לבטא את המושג "תורת חיים" בחיי היומיום. איני אומר שבציבור החרדי המצב טוב בהרבה. אמנם הסטטיסטיקות מראות שתופעת החילון בציבור החרדי קטנה בהרבה מהציבור הדתי לאומי, ואין ספק שאחד הגורמים לכך הוא שיש להם פחות נקודות חיכוך. אולם המושג של בחוץ דתי בפנים חילוני קיים יותר בציבור החרדי וזו תוצאה של "הסגירות" שהיום בעידן האינטרנט יש לכל אחד את היכולת לפרוץ את כל החומות שנבנו סביבו וכל זאת מבלי שאף אחד ידע וכך האדם חי בחדרי חדרים בצורה אחת ובחוץ בצורה אחרת כדי שהשידוך לא יפגע. בקיצור באיזה ציבור שלא נהיה אנחנו בבעיה גדולה. חובתנו כאנשים שומרי תורה ומצוות ליצור חוויות של קודש, לחיות חיים שמחים, כל הרצון להסתגף ולהיות כמה שיותר צול"ר (צדיק ורע לו) זה לא נכון!!! התורה היא תורת חיים, וה' רוצה שנפיע את זה בחיים, גם בשביל עצמנו וגם בשביל מי שעומד סביבנו!!!

25 – השל"ה הקדוש מדגיש שלעבוד את ה' בשמחה, אינו רק במצוות עשה אלא גם במצוות לא תעשה!

אוכלים ארוחת צהריים בשרית, מגיעים לשעות הצהריים הקשות, העייפות הולכת וגוברת ומשתוקקים לשתות כוס נס קפה על בסיס חלב קר, נזכרים שאי אפשר, עוד לא עברו שש שעות... מחפשים קולא ולא מוצאים. אומר השל"ה הקדוש רק מעצם ההרגשה שאסור לך עכשיו לשתות כוס קפה אתה צריך להתעורר!!! איזה נפלא!! "אל תאמר אי אפשר אלא אפשרי ואפשרי אבל הקב"ה אסר עלי ודי בזה כדי להתמלא בשמחה שהרי אנו מקיימים את מצוות ה'!

26-27 – יש תופעה שחלק מהמצוות מקיימים בשמחה גדולה. ל"ע מפנים ישוב, דופקים על הבימה "מצוות ישוב הארץ"! כולם סוגרים את הגמרות ורצים ל"מסור את הנפש". נגמר הפינוי ב"ה הצלחנו לעצור אותו, חוזרים לגמרא ומתחילים לדבר על

